

ГАЗАР ЗҮЙН НЭР

Газар зүйн нэр нь тухайн улс, үндэстний үгсийн сангийн чухал бүрэлдэхүүн хэсэг бөгөөд соёлын (биет бус) өвийн онцгой нэгэн төрөл зүйл учир түүнийг хадгалан хамгаалах, үнэн зөв бичиж, ном товхимол, хэвлэл мэдээлэл, газрын зураг зэрэгт батлагдсан үнэн зөв нэрийг хэрэглэх, гадаад хэлэнд галиглах, бусад улс үндэстнүүдтэй газар зүйн нэрийг солилцох зэрэг асуудал нь төр, засгийн анхаарлын төвд байх чухал асуудлуудын нэг юм.

Газар зүйн нэр нь тухайн улсын тусгаар тогтнол, газар нутгийн бүрэн бүтэн байдал, угсаатан зүйн түүх, соёл, эдийн засаг, хүн амын суурьшил зэрэгтэй салшгүй холбоотой байдаг байна. Тухайлбал Монголын нууц товчоо хэмээх их хөлгөн сударт 220 гаруй газар зүйн нэр гардаг бөгөөд 120 гаруй нэр одоогийн Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт байгаагаас 70 гаруй нэрийг илрүүлээд байна. Жишээ нь Бурхан халдун, Бүрэг эрэг гэх мэт. Түүхэн ном зохиолд гарч байгаа газар зүйн нэр нь ихэвчлэн бэлчээрийн даац сайтай, ус ургамал, ашигт малтмал ихтэй, ган зуд бага болдог газрууд байдаг нь судалгаагаар тогтоогдсон байна. Иймээс түүхэн нэрийг судлах нь эдийн засгийн хувьд ач холбогдолтой юм.

Газар зүйн нэр нь газрын зургийн чухал бүрэлдэхүүн хэсэг юм. Тухайлбал 1934 онд А.В.Казакевич “Монголын газар зүйн нэр” бүтээл туурвисан байдаг. 1925 онд ЗХУ-ын (хуучнаар) Шинжлэх ухааны академийн дэргэд Монгол газар зүйн нэрийн комисс байгуулагдаж, газар зүйн нэрийн уйгаржин-монгол бичгийг тайлах аргачлалыг боловсруулж байжээ. Үүний дүнд “Орчин цагийн Монголын газар зүйн нэр” бүтээл хэвлэгдсэн нь Монгол газар зүйн нэрийг судлахад ихээхэн чухал баримт бичиг болж үлдсэн.

Манай орон зах зээлийн харилцаанд шилжин, хүн амын суурьшилд ихээхэн өөрчлөлт гарснаар олон зуун жилийн түүхтэй уламжлалт газар зүйн нэр мартагдах болсон төдийгүй дур мэдэн шинээр нэр өгөх, өөрчлөх, хэвлэл мэдээлэл, ном товхимол, газрын зурагт янз бүрээр бичиж нийтлэх болж, газар зүйн нэрийг хамгаалах, журамлах асуудлууд орхигдох зэрэг олон сөрөг үр дагаврууд гарах боллоо. Жишээлбэл:

- Монгол улсад шарын шашин дэлгэрсэнтэй холбоотойгоор газар зүйн нэр өөрчлөх явдал маш их байсан (Богд хаан уулыг Дүнжингарав уул, Гурван цаст уулыг Цамбагарав гэх мэт);
- Баруун аймгийн иргэд батлагдсан газар зүйн нэрийг өөрсдийн хэл рүү орчуулан нэрлэх (Баян-Өлгий аймаг);
- Нутаг дэвсгэрийг үр тариа тариалдаг талбайн хэмжээгээр 1000-ын пооль, 60-ын хоолой, 70-ын хөндий гэх мэтээр нэрлэх (Дорнод аймгийн Халхгол сум, Сэлэнгэ аймаг);
- Газар зүйн нэрийг өөрчлөн нэрлэх (Орхон аймгийн төвөөс баруун тийш явах автозам дагуу байх “Залуугийн булаг” гэсэн булгийг Орос цэргүүд байнга ирж ус авдаг байсан болохоор “Оросын булаг” гэж нэрлэсэн байна);
- Газар зүйн нэрийг өөр өөр бичих, галиглах (Булган аймгийн нутагт байх Цачиртын гол гэдэг уулын жижиг голыг Цочиртын гол, Сачиртын гол, Чочиртын гол гэх мэтээр нэрлэж бичсэн байна);

- Сүүлийн үед гар утасны сүлжээ барьдаг эсэхээр нь (Моби толгой, Скай толгой зэргээр) нэрлэх болсон;

- Газрын тос олборлож байгаагаар 19-ийн талбай, 21-ийн талбай гэх мэт;

БНМАУ-ын Сайд нарын Зөвлөлийн 1949 оны 58-р тогтоол: “Газар нутгийн нэрийг дур мэдэн өөрчлөх явдлыг хориглох тухай”, 1961 онд 78-р тогтоол: “Комисс байгуулах тухай” зэрэг тогтоолууд гарч, газар зүйн нэрийг тодотгон тогтоох, цуглуулах талаар орон нутгийн засаг захиргааны байгууллагуудад албан даалгавар өгч байжээ.

“Газар нутгийн нэрийг тодруулан тогтоож, журамлах зарим арга хэмжээний тухай” БНМАУ-ын Сайд нарын Зөвлөлийн 1980 оны 280 дугаар тогтоолоор “Улсын газар нутгийн нэрийн байнгын комисс”-ийг байгуулж, газар нутгийн нэрийг тодруулан тогтоох, газрын зурагт тэмдэглэх, цаашид газар зүйн нэрийг дур мэдэн өөрчлөх явдлыг зогсоох зорилгоор улсын бүх нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд газар зүйн нэрийг тодруулан тогтоох ажлыг Улсын геодези, зураг зүйн газарт даалгаж байжээ.

Тус тогтоолыг хэрэгжүүлэхээр 1980-1987 онд Улсын геодези, зураг зүйн газраас Монгол орны бүх нутаг дэвсгэрт газар зүйн нэрийн хээрийн судалгаа явуулан 242388 нэрийг тодотгон тогтоожээ.

Геодези, зураг зүйн тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлээр газар зүйн нэрийн асуудлыг хуульчилсан бөгөөд 5 дугаар зүйлийн 5.1.3-т заалтын дагуу Монгол орны нийт нутаг дэвсгэрт хамаарах 214805 газар зүйн нэрийн жагсаалтыг УИХ-ын 2003 оны 42 дугаар тогтоолоор баталсан байна.

УИХ-ын 2003 оны 42 дугаар тогтоолын 2 дугаар заалтаар газар зүйн нэрийн жагсаалтыг 4 жил тутам тодотгож, УИХ-аар батлуулж байхыг Монгол Улсын Засгийн газарт даалгасан боловч энэ ажил хэрэгжилгүй 2019 он хүрсэн юм. Үүнтэй холбоотой Монгол Улсын Засгийн газрын 2016-2020, 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөний 3.7.2.6 дахь заалтад тусгагдсан “Газар зүйн нэрийн хээрийн тодруулалт улсын хэмжээнд хийх” ажлын хүрээнд Монгол орны бүх нутаг дэвсгэрт 1:25000-1:100000-ны масштабтай байр зүйн зургийг газар зүйн нэрээр хангах, 350000 газар зүйн нэрийн хээрийн тодруулалт, шинэчлэлийг 2019-2024 онд хийхээр төлөвлөж 2017 онд техник эдийн засгийн үндэслэлийг боловсруулан БХБЯ-аар батлуулсан. 2023 онд Геодези зураг зүйн ажлын жишиг үнэ БД 81-103-21-ийн дагуу техник эдийн засгийн үндэслэлийн төсвийг шинэчлэн ГЗБГЗЗГ-ын дарга баталсан.

УИХ-ын 2003 оны 42 дугаар тогтоолтой холбогдуулан Монгол Улсын ерөнхийлөгч 2017 онд “Нутаг орны газар зүйн нэрийг хамгаалах тухай” 186 дугаар зарлиг гаргаж Монгол Улсын Их Хурлын 2003 оны 10 дугаар сарын 31-ний өдрийн 42 дугаар тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын нутаг дэвсгэрийн газар зүйн нэрийн жагсаалт” дахь газар усны газар зүйн нэрийг албан хэрэг, олон нийтийн мэдээллийн хэрэгсэлд мөрдүүлэх, тухайн орон нутагтаа ард иргэдийн дунд сэргээн хэвшүүлэх, цаашид хууль бусаар газар орны нэр өөрчлөх гэмт явдалтай хууль тогтоомжийн дагуу тууштай тэмцэхийг бүх шатны Засаг дарга нарт үүрэг болгосон боловч хэрэгжилт хангалтгүй байна.

Газар Зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн газрын даргын 2021 оны А/241 дугаар тушаалаар “Газар зүйн нэрийн зөвлөл”-ийг байгуулсан. Мөн аймаг, нийслэл, сум, дүүрэгт газар зүйн нэрийн салбар зөвлөл байгуулагдан ажиллаж байна. Газар зүйн

нэрийн зөвлөл нь газар зүйн нэрийн талаар баримтлах төрийн бодлогыг хэрэгжүүлэх үүрэг бүхий орон тооны бус зөвлөл юм.

Мөн УИХ-ын дээр дурдсан тогтоолтой холбогдуулан Монгол Улсын ерөнхийлөгч 2017 онд нутаг орны газар зүйн нэрийг хамгаалах тухай 186 дугаар зарлигаар гаргаж бүх шатны Засаг дарга нарт үүрэг болгосон боловч хэрэгжилт хангалтгүй байна.

Газар Зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн ерөнхий газар нь газар зүйн нэрийн талаар төрийн бодлогыг боловсруулах, урьд өмнө нь тодруулан тогтоосон газар зүйн нэрээ хайрлан хамгаалах, зөв Монгол нэрээр газар нутгаа нэрлэх, түүнийг хэвшүүлэх асуудлыг зохион байгуулах зорилгоор “Газар зүйн нэрийн Үндэсний зөвлөл”-ийг байгуулахаар ажиллаж байна. Мөн аймаг, нийслэлд газар зүйн нэрийн салбар зөвлөлийг байгуулж өөрийн орон нутагт харьяалагдах газар зүйн нэрийн асуудлыг хэлэлцэж, санал боловсруулах юм. Нэрийн зөвлөл нь газар зүйн нэрийн талаар баримтлах төрийн бодлогыг хэрэгжүүлэх үүрэг бүхий орон тооны бус зөвлөл байна.

Монгол Улсын Засгийн Газрын тогтоолын төсөл, Үндэсний зөвлөлийн бүрэлдэхүүн, дүрмийн төслийг Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2018 оны 98 дугаар захирамжаар байгуулагдсан “Газрын шинэтгэлийн хороо”-ны 2 дугаар хурлаар хэлэлцүүлэн дэмжсэн.

5.1. Газар зүйн нэрийн толь, Монгол газар нутгийн дэвсгэр нэрийн зурагт тайлбар толь

МОНГОЛ ГАЗАР НУТГИЙН НЭРИЙН ЗҮЙЛЧИЛСЭН ТОЛЬ

Улсын Их Хурлын 42 дугаар тогтоолд “Газар зүйн нэрийн жагсаалтыг судалгаанд хэрэглэх, албан хэрэг, олон нийтийн мэдээллийн хэрэгсэлд мөрдүүлэх, гадаад улс, олон улсын байгууллагатай нэр солилцох, мэдээлэх зэрэгт ашиглаж байх” гэж заасан.

Газрын харилцаа, геодези, зураг зүйн газар /хуучнаар/ МУИС-ийн хэл шинжлэлийн мэргэжилтнүүдтэй хамтран тодотгон тогтоосон Монгол Улсын хэмжээний газар зүйн нэрээр мэдээллийн сан байгуулах талаар ажилласны үр дүнд Улсын хэмжээний газар зүйн нэрийн мэдээллийн санг CD хэлбэрээр бэлтгэж, газар зүйн нэрийн зүйлчилсэн 8 боть толийг бэлтгэсэн юм (Зураг 1).

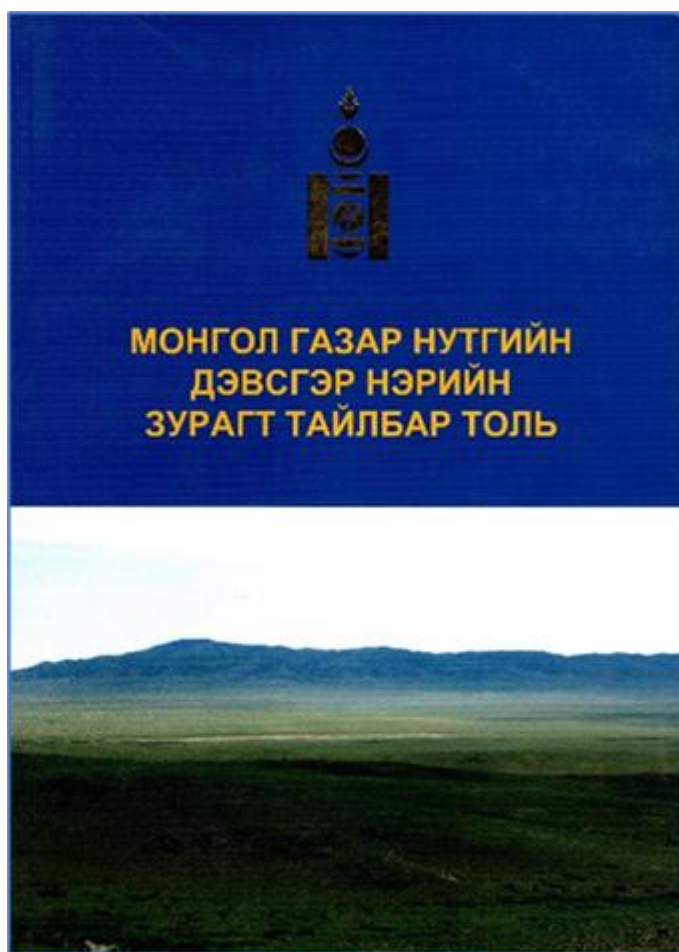


Зураг 1. Газар зүйн нэрийн зүйлчилсэн 8 боть

Улсын хэмжээний газар зүйн нэрийг албан ёсны болгон баталгаажуулсан, нэрийн мэдээллийн сан бүрдүүлэн баяжуулснаар улс орны батлан хамгаалах, геологи, уул уурхай, дэд бүтэц, аялал жуулчлал, байгаль хамгаалал, газар өмчлөлийн болон бүс нутгийн хөгжлийн асуудал, соёл боловсрол, харилцаа холбоо, хэвлэл мэдээллийн зэрэг улс орны бүхий л салбарт газар зүйн нэрийг нэг эх үүсгэвэрээс хэрэглэх боломжтой болсноос гадна Нэгдсэн үндэсний байгууллагаас газар зүйн нэрийг хамгаалах, стандартчлах, олон улсын хэмжээнд газар зүйн нэрийг харилцан солилцох талаар гаргасан шийдвэрийг хэрэгжүүлэхэд манай улс хүлээсэн үүргээ биелүүлэхэд ихээхэн ач холбогдолтой юм.

МОНГОЛ ГАЗАР НУТГИЙН ДЭВСГЭР НЭРИЙН ЗУРАГТ ТАЙЛБАР ТОЛЬ

Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн газрын захиалгаар “Монгол газар нутгийн дэвсгэр нэрийн зурагт тайлбар толь”-ийг (Зураг 2) Монгол газар нутгийн нэр судлалын нийгэмлэгийн тэргүүн Э.Равдан ахлагчтай баг гэрээ байгуулан 2019 онд гүйцэтгэв. Улсын Их Хурлын 2003 оны 42 дугаар тогтоолоор батлагдсан, “Монгол газар нутгийн нэрийн зүйлчилсэн толь”-д тусгагдсан 214805 нэр байдаг. Энэхүү тольд 400 гаруй дэвсгэр нэрийн түгээмэл хэрэглэгддэг 214 дэвсгэр нэрийн хэлбэр, утга агуулгыг тайлж тайлбарыг бичиж оруулсан юм.

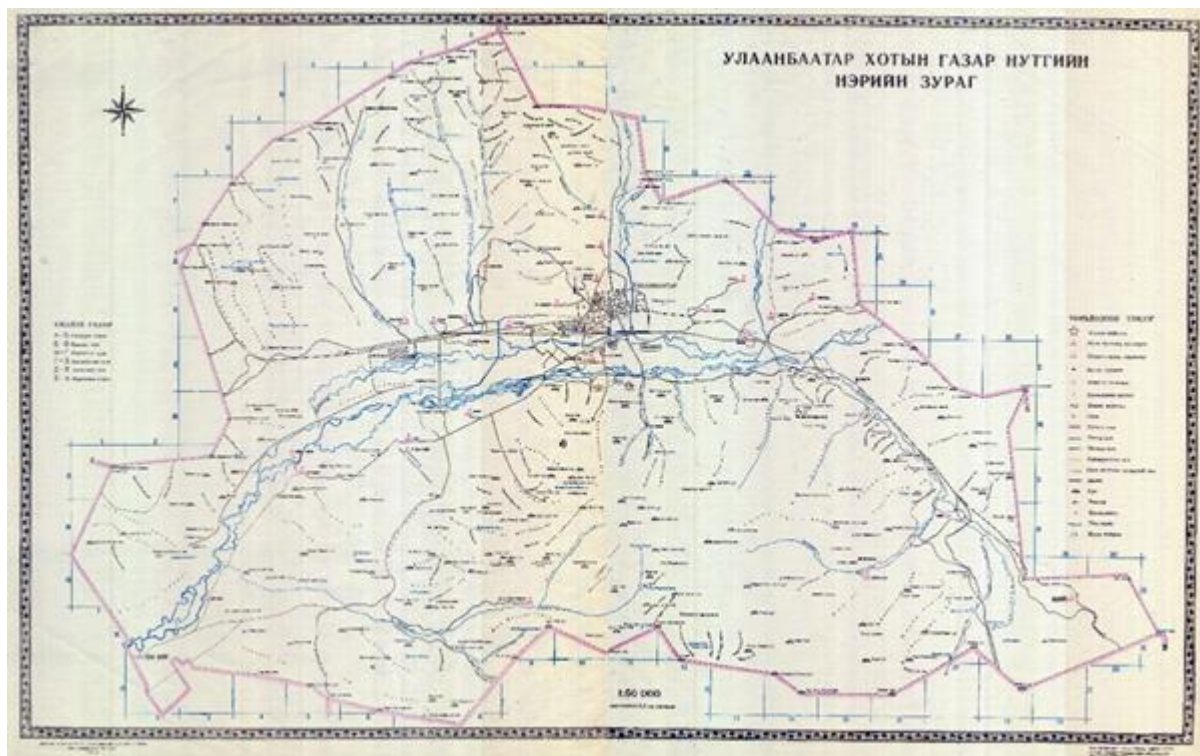


Зураг 2. Монгол газар нутгийн дэвсгэр нэрийн зурагт тайлбар толь

Энэхүү толь нь шинээр өгөх газар зүйн нэрийн дэвсгэр нэрийг зөв тодорхойлоход туслахаас гадна энэхүү толиор дамжуулан монгол хэлний ховор нандин үгсийн сантай танилцах өргөн боломжийг нээж байна. Эрдэмтэн, судлаач болон энгийн иргэдэд ойлголт өгөх, нэгдсэн ойлголттой болоход туслах томоохон оюуны бүтээл юм.

5.2. Газар зүйн нэрийн зураг

1980-1987 онд газар зүйн нэрийн тодруулалт хийж 18 аймгийн 200 гаруй суманд Газар нутгийн зургийн альбомыг зохион хэвлүүлсэн. Эдгээр зургууд бүх аймаг, сумдад ашиглагдаж байна. 3 аймгийн 33 сум 1987 оноос хойш байгуулагдсан, өөрчлөн байгуулагдсан бөгөөд одоог хүртэл Газар зүйн нэрийн зураггүй байна.



Зураг 1. Улаанбаатар хотын нэрийн зураг

5.3. Уламжлалт нэрийг сэргээх хүсэлт тавих

Газар зүйн нэр нь тухайн улс, үндэстний үгсийн сангийн чухал бүрэлдэхүүн хэсэг бөгөөд соёлын (биет бус) өвийн онцгой нэгэн төрөл зүйл учир түүнийг хадгалан хамгаалах, үнэн зөв бичиж, ном товхимол, хэвлэл мэдээлэл, газрын зураг, атлас зэрэгт батлагдсан үнэн зөв нэрийг хэрэглэх, гадаад хэлэнд галиглах, бусад улс үндэстнүүдтэй газар зүйн нэрийг солилцох зэрэг асуудал нь төр, засгийн анхаарлын төвд байх чухал асуудлуудын нэг юм. Үүгээр ч зогсохгүй газар зүйн нэр нь тухайн улсын тусгаар тогтнол, газар нутгийн бүрэн бүтэн байдал, угсаатан зүйн түүх, соёл, эдийн засаг, хүн амын суурьшил зэрэгтэй салшгүй холбоотой байдаг байна. Тухайлбал Монголын нууц товчоо хэмээх их хөлгөн сударт 220 гаруй газар зүйн нэр гардаг бөгөөд 120 гаруй нэр одоогийн Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт байгаагаас 70 гаруй нэрийг илрүүлээд байна. Жишээ нь: Хэнтий аймгийн Өмнөдэлгэр суманд Бурхан Халдун, Бүрэг эрэг гэх мэт.

Түүхэн ном зохиолд гарч байгаа газар зүйн нэр нь ихэвчлэн бэлчээрийн даац сайтай, ус ургамал, ашигт малтмал ихтэй, ган зуд бага болдог газрууд байдаг нь судалгаагаар тогтоогдсон байна. Иймээс түүхэн нэрийг судлах нь эдийн засгийн хувьд ач холбогдолтой юм. Манай орон зах зээлийн харилцаанд шилжин, хүн амын суурьшилд ихээхэн өөрчлөлт гарснаар олон зуун жилийн түүхтэй уламжлалт газар зүйн нэр мартагдах болсон төдийгүй дур мэдэн шинээр нэр өгөх, өөрчлөх, хэвлэл мэдээлэл, ном товхимол, газрын зурагт янз бүрээр бичиж нийтлэх болж, газар зүйн нэрийг хамгаалах, журамлах асуудлууд орхигдох зэрэг олон сөрөг үр дагаврууд гарах болсон. Үүнд:

- Монгол Улсад шарын шашин дэлгэрсэнтэй холбоотойгоор газар зүйн нэр өөрчлөх явдал маш их байсан /Богд хаан уулыг Дүнжингарав уул, Гурван цаст уулыг Цамбагарав гэх мэт/;

- Баруун аймгийн иргэд батлагдсан газар зүйн нэрийг өөрсдийн хэл рүү орчуулан нэрлэх /Баян-Өлгий аймаг/;

- Нутаг дэвсгэрийг үр тариа тариалдаг талбайн хэмжээгээр 1000-ын пооль, 60-ын хоолой, 70-ын хөндий гэх мэтээр нэрлэх /Дорнод аймгийн Халхгол сум, Сэлэнгэ аймаг/;

- Газар зүйн нэрийг өөрчлөн нэрлэх /Орхон аймгийн төвөөс баруун тийш явах автозам дагуу байх “Залуугийн булаг” гэсэн булгийг Орос цэргүүд байнга ирж ус авдаг байсан болохоор “Оросын булаг” гэж нэрлэсэн байна/;

- Газар зүйн нэрийг өөр өөр бичих, галиглах /Булган аймгийн нутагт байх Цачиртын гол гэдэг уулын жижиг голыг Цочиртын гол, Сачиртын гол, Чочиртын гол гэх мэтээр нэрлэж бичсэн байна/;

- Сүүлийн үед гар утасны сүлжээ барьдаг эсэхээр нь /Моби толгой, Скай толгой зэргээр/ нэрлэх болсон;

Газрын тос олборлож байгаагаар 19-ийн талбай, 21-ийн талбай гэх мэт Монгол Улсын Геодези, зураг зүйн тухай хуулийн 11.6.1-д зааснаар уугуул иргэд нь нэрлэж заншсан уламжлалт нэрийг сэргээх хүсэлт тавьж болно гэж заасан байдаг.

5.4. Газар зүйн нэрийн зөвлөл

5.4.1. Зөвлөлийн хурал

Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн газрын даргын 2021 оны 12 дугаар сарын 13-ны өдрийн А/241 дугаар тушаалаар “Газар зүйн нэрийн зөвлөл”-ийг дараах 22 байгууллагын төлөөлөл бүхий 23 хүний бүрэлдэхүүнтэйгээр баталсан. Үүнд:

1. Барилга, хот байгуулалтын яам
2. Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн ерөнхий газар
3. Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөл
4. Засгийн газрын хэрэг эрхлэх газар
5. Хэлний бодлогын үндэсний зөвлөл
6. Батлан хамгаалах яам
7. Гадаад харилцааны яам
8. Усны газар
9. Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн яам
10. Хүнс хөдөө, аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам
11. Зам, тээврийн хөгжлийн яам
12. Хил хамгаалах ерөнхий газар

13. Соёлын яам
14. Архивын ерөнхий газар
15. Цахим хөгжил, харилцаа холбооны яам
16. Хэлний бодлогын үндэсний зөвлөл
17. Шинжлэх Ухааны Академийн Хэл, зохиолын хүрээлэн
18. Шинжлэх Ухааны Академийн Газарзүй-Геоэкологийн хүрээлэн
19. Шинжлэх Ухааны Академийн түүх, угсаатны зүйн хүрээлэн
20. Нийслэлийн хот байгуулалт, хөгжлийн газар Нийслэлийн газар зохион байгуулалтын алба
21. “Бүсчилсэн хөгжил” ТББ
22. “Төгс баясгалант буян дэлгэрүүлэх хийд”.

5.4.2 Зөвлөлийн хурал

ГАЗАР ЗҮЙН НЭРИЙН ЗӨВЛӨЛ

1. Газар зүйн нэрийн зөвлөлийн 2019 оны 1 дүгээр хурал

“Газар зүйн нэрийн зөвлөл”-ийн анхны хуралдаан 2019 оны 10 дугаар сарын 17-ны өдөр Засгийн газрын 12-р байранд зохион байгуулагдсан.

Энэхүү хурлаар дараах асуудлуудыг хэлэлцсэн. Үүнд:

1. Газар зүйн нэрийн талаар НҮБ-ээс хэрэгжүүлж буй үйл ажиллагаа,
2. Газар зүйн нэрийн талаар тусгагдсан хууль, эрх зүйн баримт бичгийн судалгаа,
3. Газар зүйн нэрийн талаар Монгол Улсад хийгдсэн ажил,
4. Газар зүйн нэрийн Зөвлөлийн үйл ажиллагааны дүрэм,
5. Газар зүйн нэрийн Зөвлөлийн 2019 оны төлөвлөгөө.

1959 онд НҮБ-ын Эдийн, засаг нийгмийн зөвлөлийн дэргэд “Газар зүйн нэрийн шинжээчдийн бүлэг”-ийг байгуулсан бөгөөд 1967 онд Женев хотноо болсон тус бүлгийн анхдугаар чуулганаас түүхэн уламжлалт газар зүйн нэрийг тодруулан тогтоох, хадгалж, хамгаалах, албан ёсоор хэрэглэх, стандартчилахад улс орнуудыг хамтран ажиллахыг уриалж, улс үндэстэн бүр газар зүйн нэрийн үндэсний байнгын хороо, зөвлөлийг Засгийн газрынхаа дэргэд байгуулах, геодези, зураг зүйн асуудал эрхэлсэн байгууллага нь газар зүйн нэрийн асуудлыг хариуцан ажиллахыг зөвлөмж болгожээ.

Монгол Улсын нийгэм, эдийн засгийн өөрчлөлтөөс шалтгаалан ард түмний суурьшилд ихээхэн өөрчлөлт гарах болж түүхэн уламжлал бүхий газар зүйн нэрүүд нь мартагдах, андуу ташаа нэрлэгдэх, өөрчлөгдөх болсон тул анх 1949 онд Сайд нарын Зөвлөлийн /хуучин нэрээр/ “Газар нутгийн нэрийг дур мэдэн өөрчлөх явдлыг хориглох тухай” тогтоол, Монгол Улсын ерөнхийлөгч 2017 онд нутаг орны газар зүйн нэрийг хамгаалах тухай 186 дугаар зарлиг гаргаж батлагдсан газар зүйн нэрийг албан хэрэг, олон нийтийн мэдээллийн хэрэгсэлд мөрдүүлэх, тухайн орон нутагтаа ард иргэдийн дунд сэргээн

хэвшүүлэх, цаашид хууль бусаар газар орны нэр өөрчлөх гэмт явдалтай хууль тогтоомжийн дагуу тууштай тэмцэхийг бүх шатны Засаг дарга нарт үүрэг болгосноос гадна Уул ус, газар нутгаа эрх бүхий байгууллагаас баталсан нэрээр зөв нэрлэж занших, өөрчлөн буруу нэршихээс сэргийлэх, монгол хэлнээс бусад хэлээр орчуулах буюу бусад хэлний дуудлагаар галиглахгүй байхыг Монгол Улсын нийт иргэд, байгууллагад уриалжээ.

“Газар нутгийн нэрийг тодруулан тогтоож, журамлах зарим арга хэмжээний тухай” Сайд нарын Зөвлөлийн (хуучин нэрээр) 1980 оны 280 дугаар тогтоолоор “Улсын газар нутгийн нэрийн байнгын комисс”-ийг байгуулж, газар нутгийн нэрийг тодруулан тогтоох, газрын зурагт тэмдэглэх, цаашид газар зүйн нэрийг дур мэдэн өөрчлөх явдлыг зогсоох зорилгоор улсын бүх нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд газар зүйн нэрийг тодруулан тогтоох ажлыг Улсын Геодези, зураг зүйн /хуучнаар/ газарт даалгасан байна. Тус тогтоолыг хэрэгжүүлэхээр 1980-1987 онд Улсын геодези, зураг зүйн газраас Монгол орны бүх нутаг дэвсгэрт газар зүйн нэрийн хээрийн судалгаа явуулан уул, нуруу, хөндий, гол, худаг, булаг зэрэг газар зүйн 242388 нэрийг тодотгон тогтоожээ.

Геодези, зураг зүйн тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлээр газар зүйн нэрийн асуудлыг хуульчилсан бөгөөд 5 дугаар зүйлийн 5.1.3-т “УИХ-аар газар зүйн нэрийг батална” гэж заасны дагуу тус газар нь Монгол орны 214805 газар зүйн нэрийн жагсаалтыг гаргаж УИХ-ын 2003 оны 42 дугаар тогтоолоор батлуулан, МУИС-ийн Нэр судлалын төвтэй хамтран 2004 онд газар зүйн нэрийн зүйлчилсэн 8 боть толийг бэлтгэж, хэвлүүлэн нийтийн хүртээл болгосон. 2019 онд ГЗБГЗЗГ-аас Газар зүйн дэвсгэр 215 нэрийн тайлбар зурагт толийг Э.Равдан ахлагчтай зөвлөх багтай гэрээ байгуулан боловсруулж хэвлүүлсэн. Нэрийн зөвлөлийн дүрмийн төслийг хэлэлцэж гишүүдээс өгсөн саналыг тусган дахин санал авахаар болов.

Газар зүйн нэрийн зөвлөл 2019 онд дахин 2 удаа хуралдахдаа газар зүйн нэрийн асуудлаар боловсруулсан стандарт, норм, дүрмийг хэлэлцэхээс гадна орон нутгаас ирүүлсэн шинэ болон өөрчлөх нэрийн саналыг авч хэлэлцэнэ.

2. Газар зүйн нэрийн зөвлөлийн 2019 оны 2 дугаар хурал

“Газар зүйн нэрийн зөвлөл”-ийн хоёрдугаар хуралдаан 2019 оны 12 дугаар сарын 05-ны өдөр Засгийн газрын 12-р байранд зохион байгуулагдсан.

Энэхүү хурлаар дараах асуудлуудыг хэлэлцсэн. Үүнд:

1. Газар зүйн нэрийн зөвлөлийн дүрмийн төсөл;
2. Зөвлөлийн 2019 онд хэлэлцэх асуудлын төлөвлөгөө;
3. Газар зүйн нэрийн салбар зөвлөлийн дүрмийн төсөл;
4. Газар зүйн нэрийн чиглэлээр 2019 оны 10-12 сард гүйцэтгэсэн ажлын танилцуулга;
5. Монгол орны газар зүйн нэрийн тодруулалтын ажлын талаар танилцуулах /Дундговь аймгийн Сайнцагаан/;
6. Бусад /иргэн Г.Даваагаас ирүүлсэн хүсэлт/.

Газар зүйн нэрийн зөвлөлийн дүрмийн төслийг зөвлөлийн гишүүдээс 2 удаа санал авч тусган, хоёрдугаар хурлаар хэлэлцүүлэн хуралд оролцсон гишүүдийн 100 хувийн

саналаар дүрмийг ГЗБГЗЗГ-ын даргаар батлуулахыг дэмжлээ. Газар зүйн нэрийн Зөвлөлийн 2019 онд хэлэлцүүлэх асуудлын төлөвлөгөөг хоёр дахь удаа хэлэлцүүлэн хуралд оролцсон гишүүдийн 100 хувийн саналаар батлахыг дэмжлээ. Газар зүйн нэрийн салбар зөвлөлийн дүрмийн төслийг Зөвлөлийн гишүүдэд цахим шуудангаар хүргүүлж санал авснаас гадна аймгуудын ГХБХБГ-т хүргүүлж саналыг авч тусгасан юм.

Салбар зөвлөлийн дүрмийг ГЗБГЗЗГ-ын даргаар батлуулж аймгуудад хүргүүлэхээр шийдвэрлэв.

Газар зүйн нэрийн чиглэлээр 2019 оны 10-12 сард хийсэн ажлуудын талаар танилцуулав. Үүнд:

- 21 аймагт Газар зүйн нэрийн салбар зөвлөлийг байгуулсан.

- Геодези, зураг зүйн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл боловсруулахтай холбогдуулан хуулийг дагаж гарах бусад хуульд орох өөрчлөлтийн саналд: Эрүүгийн хууль, Газрын тухай хууль, Зөрчлийн тухай хууль, Монгол хэлний тухай хуулиудад өөрчлөлт оруулахаар санал өгсөн.

- Дундговь аймгийн Сайнцагаан, Өлзийт сумдад орон нутгийн төсвөөр гүйцэтгэж буй “Газар зүйн нэрийн тодруулалт, нэрийн мэдээллийн сан бүрдүүлэх” ажил гүйцэтгэгч нарыг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангаж ажилласан.

- Дундговь аймгийн 13 суманд 2020 онд орон нутгийн төсвөөр гүйцэтгэхээр төлөвлөж буй “Газар зүйн нэрийн тодруулалт, нэрийн мэдээллийн сан бүрдүүлэх” ажлын даалгавар боловсруулж, холбогдох дарга, мэргэжилтэн нараар хянуулан баталгаажуулж хүргүүлсэн.

- 2020 онд орон нутгийн төсвөөр гүйцэтгэхээр төлөвлөж буй аймгуудад “Газар зүйн нэрийн тодруулалт, нэрийн мэдээллийн сан бүрдүүлэх” ажлын даалгаварын төслийг хүргүүлсэн.

- ГЗБГЗЗГ-ын даргын аймгуудын ГХБХБГ-ын даргатай байгуулсан 2019 оны үр дүнгийн гэрээнд тусгагдсан 1 сумын газар зүйн нэрийн мэдээллийн сан бүрдүүлэх ажлыг хүлээн авч нэгтгэж байна. Үр дүнг газар зүйн нэрийн Зөвлөлд 2019 оны 12 дугаар сард танилцуулахаар төлөвлөсөн.

- “Газар зүйн нэр шинээр өгөх, өөрчлөх, солбицолжуулах, нэрийн мэдээллийн сан хөтлөх заавар” БНБД-ийн төслийг Геодези, зураг зүйн орон тооны бус мэргэжлийн зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлж БХБЯ-ны ШУТЗ-ийн хурлаар хэлэлцүүлэхээр хүргүүлсэн.

Дундговь аймгийн Сайнцагаан сумын газар зүйн нэрийн хээрийн тодруулалтын ажлын талаар Зөвлөлийн гишүүдэд танилцууллаа. Сайнцагаан сумын нутаг дэвсгэрт 610 нэр УИХ-ын 2003 оны 42 дугаар тогтоолоор батлагдсан ба тодруулалтын ажлаар 446 нэр газар зүйн нэрийн зураг, жагсаалттай таарч, 91 нэрийн үг, үсэг зөрсөн, 73 нэр байршил нь тодорхойгүй байна. Тодруулалтын ажлаар байршил нь тодорхой нэрийн хамрах хүрээг тогтоож, нэрийн мэдээллийн сан үүсгэх юм. Мөн Иргэн Г.Даваагаас газар зүйн нэрийг тодотгох, өөрчлөх, нэрийн мэдээллийн сан бүрдүүлэх талаар ирүүлсэн хүсэлтийг хэрхэн шийдвэрлэх талаар хэлэлцсэн.

3. Газар зүйн нэрийн зөвлөлийн 2020 оны 1 дүгээр хурал

Газар зүйн нэрийн зөвлөл"-ийн 2020 оны анхдугаар хуралдаан 2020 оны 02 дугаар сарын 06-ны өдөр Засгийн газрын 12-р байранд зохион байгуулагдсан.

Энэхүү хурлаар дараах асуудлуудыг хэлэлцсэн. Үүнд:

1. Газар зүйн нэрийн Зөвлөлийн 2020 онд хэлэлцэх асуудлын төлөвлөгөөг батлав.
2. Дундговь аймгийн Өлзийт сумын Газар зүйн нэрийн тодруулалтын ажлын үр дүнг танилцуулав.
3. "Газар зүйн нэрийг тогтоох, хамгаалах, хадгалах, ашиглах журам"-ын төслийн танилцуулав.

2020 онд орон нутгийн төсвөөр Дундговь аймгийн 13 сум, Дорнод аймгийн 2 сум, Булган аймгийн 7 сумын газар зүйн нэрийн тодруулалт хийсэн үр дүнг дараагийн хурлуудаар танилцуулахаар, иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагаас ирүүлсэн санал, хүсэлтийг хүлээн авч хэлэлцэхээр төлөвлөлөө.

Энэхүү хурлаар Газар зүйн нэрийн тодруулалт хийх ажлын нэгдсэн арга зүйг баримтлан гүйцэтгэх, журмыг Засгийн газраар батлуулах нь зүйтэй гэж үзлээ.

4 . Газар зүйн нэрийн зөвлөлийн 2022 оны 1 дүгээр хурал

"Газар зүйн нэрийн зөвлөл"-ийн 2022 оны анхдугаар хуралдаан 2022 оны 03 дугаар сарын 28-ны өдөр Засгийн газрын 12-р байранд зохион байгуулагдав.

Энэхүү хурлаар дараах асуудлуудыг хэлэлцлээ. Үүнд:

1. Газар зүйн нэрийн Зөвлөлийн 2022 онд хэлэлцэх асуудлын төлөвлөгөөг хэлэлцэцж батлав.
2. Газар зүйн нэрийн чиглэлээр 2022 оны 1 дүгээр улиралд хийж буй ажлын мэдээг танилцууллаа.
3. Газар зүйн нэрийн тодруулалт, мэдээллийн сан бүрдүүлэх ажлын явцын талаар танилцуулав.
4. Дархан-Уул, Сэлэнгэ, Хэнтий аймгийн нутаг дэвсгэрт хамаарах газар зүйн нэрээс монгол хэлнээс өөр хэл дээр батлагдсан газар зүйн нэрийн судалгаа хийсэн үр дүнг танилцуулав.

5 . Газар зүйн нэрийн зөвлөлийн 2022 оны 2, 3 дугаар хурал

"Газар зүйн нэрийн зөвлөл"-ийн 2022 оны 2, 3 дугаар хурал 2022 оны 09 дүгээр сарын 28-ны өдөр Засгийн газрын 12-р байранд зохион байгуулагдав.

Энэхүү хурлаар дараах асуудлуудыг хэлэлцлээ. Үүнд:

1. Газар зүйн нэрийн чиглэлээр 2, 3 дугаар улиралд хийсэн ажлын талаарх мэдээг танилцуулав.
2. 2022 онд боловсруулсан "Газар зүйн нэрийг тогтоох, тодотгох, солбицолжуулах, баталгаажуулах, газар зүйн нэрийг зураг зохиох журам"-ын төслийг хэлэлцэв.

6 . Газар зүйн нэрийн зөвлөлийн 2022 оны 4 дүгээр хурал

Газар зүйн нэрийн зөвлөлийн 2 дугаар хурал 2023 оны 05 дугаар сарын 29-ний өдөр Засгийн газрын 12-р байрны 205 тоот өрөөнд танхимаар болон цахимаар хуралдав.

Энэхүү хурлаар дараах асуудлуудыг хэлэлцлээ. Үүнд:

1. Газар зүйн нэрийн чиглэлээр 2 дугаар улиралд хийсэн ажлын талаарх мэдээг танилцуулав.
2. Газар зүйн нэрийн Үндэсний зөвлөлийн дүрмийн төслийг хэлэлцүүлэв.
3. Дундговь аймгийн Дэлгэрхангай, Сайхан-Овоо сум, Өвөрхангай аймгийн Бат-Өлзий, Тарагт сумын Газар зүйн нэрийн тодруулалт, мэдээллийн сан бүрдүүлэх ажлын үр дүнг танилцуулав.

7 . Газар зүйн нэрийн зөвлөлийн 2023 оны 1 дүгээр хурал

“Газар зүйн нэрийн зөвлөл”-ийн 2023 оны анхдугаар хурал 2023 оны 03 дугаар сарын 17-ны өдөр Засгийн газрын 12-р байранд зохион байгуулагдав.

Энэхүү хурлаар дараах асуудлуудыг хэлэлцлээ. Үүнд:

1. Газар зүйн нэрийн зөвлөлийн 2023 онд хэлэлцэх асуудлын төлөвлөгөөний төслийг хэлэлцэж батлав.
2. Газар зүйн нэрийн чиглэлээр I дугаар улиралд хийсэн ажлын талаарх мэдээг танилцуулав.
3. Газар зүйн нэрийн тодруулалтын ажлын явцын мэдээг танилцуулав.
4. Сүхбаатар аймгийн 13 сумын “Газар зүйн нэрийн тодруулалт, мэдээллийн сан бүрдүүлэх ажил”-ын үр дүнг танилцуулав.

8 . Газар зүйн нэрийн зөвлөлийн 2023 оны 2 дугаар хурал

Газар зүйн нэрийн зөвлөлийн 2 дугаар хурал 2023 оны 05 дугаар сарын 29-ний өдөр Засгийн газрын 12-р байрны 205 тоот өрөөнд танхимаар болон цахимаар хуралдав.

Энэхүү хурлаар дараах асуудлуудыг хэлэлцлээ. Үүнд:

1. Газар зүйн нэрийн чиглэлээр 2 дугаар улиралд хийсэн ажлын талаарх мэдээг танилцуулав.
2. Газар зүйн нэрийн Үндэсний зөвлөлийн дүрмийн төслийг хэлэлцүүлэв.
3. Дундговь аймгийн Дэлгэрхангай, Сайхан-Овоо сум, Өвөрхангай аймгийн Бат-Өлзий, Тарагт сумын Газар зүйн нэрийн тодруулалт, мэдээллийн сан бүрдүүлэх ажлын үр дүнг танилцуулав.

9 . Газар зүйн нэрийн зөвлөлийн 2023 оны 3 дугаар хурал

Газар зүйн нэрийн зөвлөлийн 2 дугаар хурал 2023 оны 09 дүгээр сарын 12-ны өдөр Засгийн газрын 12-р байрны 205 тоот өрөөнд танхимаар хуралдав.

10 . Газар зүйн нэрийн зөвлөлийн 2023 оны 4 дүгээр хурал

Газар зүйн нэрийн зөвлөлийн 4 дүгээр хурал 2023 оны 12 дугаар сарын 01-ний өдөр Засгийн газрын 12-р байрны 205 тоот өрөөнд хуралдав.

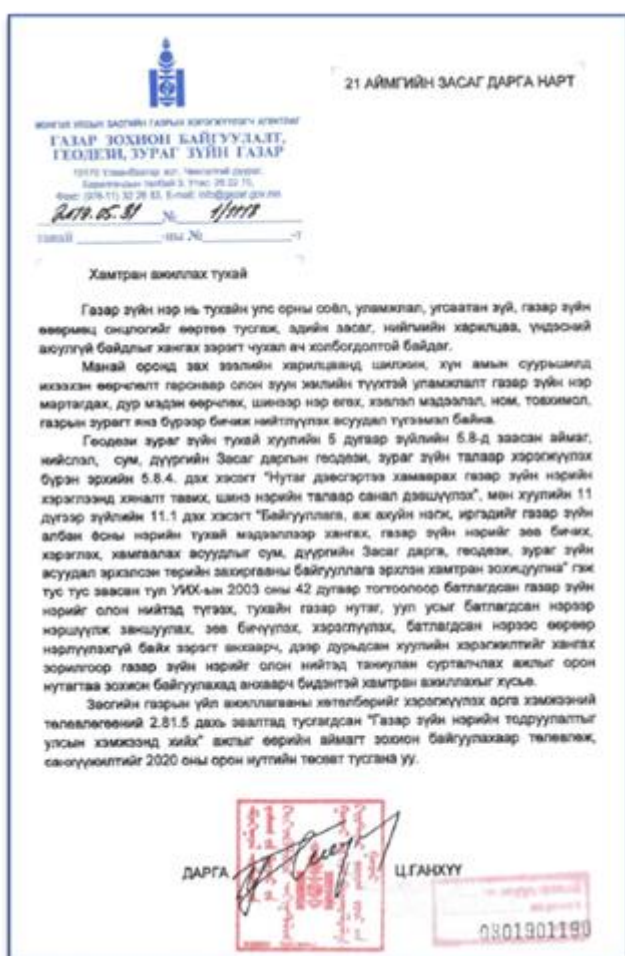
Энэхүү хурлаар дараах асуудлуудыг хэлэлцлээ. Үүнд:

1. Газар зүйн нэрийн чиглэлээр 4 дүгээр улиралд хийсэн ажлын мэдээг танилцуулав.
2. Дорнод аймгийн Матад, Халхгол сум, Дундговь аймгийн Цагаандэлгэр, Эрдэнэдалай сумын Газар зүйн нэрийн тодруулалт, мэдээллийн сан бүрдүүлэх ажлын үр дүнг танилцуулав.

Сүхбаатар аймгийн 13 сумын газар зүйн нэрийн тодруулалт хийсэн ажлын үр дүнд хяналт шалгалт хийсэн Ажлын хэсгийн тайлан, үр дүнг танилцуулав.

5.5. Газар зүйн нэрийн тодотгол

2017-2019 оны Улсын төсөвт газар зүйн нэрийн тодруулалт хийх ажлын төсвийг батлаагүй тул орон нутгийн төсвөөр хийлгүүлэхээр 21 аймгийн Засаг дарга нарт хүсэлт хүргүүлсэн (Зураг 1).



Зураг 1. 21 аймгийн Засаг дарга нарт хүргүүлсэн албан бичиг

2019 онд Дундговь аймаг орон нутгийн төсвөөр Өлзийт, Сайнцагаан сумын газар зүйн нэрийн тодруулалт, мэдээллийн сан байгуулах ажлыг гүйцэтгэж үр дүнг ГЗБГЗЗГ-т хүлээлгэн өгсөн.

2019-2023 онд “Газар зүйн нэрийн тодруулалт, мэдээллийн сан бүрдүүлэх” ажлыг орон нутгийн төсвөөр 12 аймгийн 78 сум, нийслэлийн 1 дүүрэг хийсэн (Зураг 2).



Зураг2 . Газар зүйн нэрийн тодруулалт, мэдээллийн сан бүрдүүлэх